

Llengua i Ús

Revista Tècnica de Política Lingüística

53

2n
SEMESTRE
2013

ISSN: 2013-052X

Experiències

2.5

Establiments col·laboradors, una eina per a l'aprenentatge i l'ús del català

Establiments col·laboradors, ua airina entar aprenhissatge e emplec deth catalan

Establecimientos colaboradores, una herramienta para el aprendizaje y el uso del catalán

Collaborating establishments, a tool for learning and using Catalan

Carles de Rosselló i Peralta i Alexandra Sans Massó

Centre de Normalització Lingüística de Santa Coloma de Gramenet, L'Heura

El català *Llengua*
per a tothom

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Establiments col·laboradors, una eina per a l'aprenentatge i l'ús del català

pràctica lingüística, aprenentatge de la llengua, situacions comunicatives, voluntariat per la llengua, establiments col·laboradors, competència oral, comportament lingüístic, fitxes d'avaluació, carnet de pràctiques lingüístiques

En aquest article s'explica l'experiència que ha permès al Centre de Normalització Lingüística L'Heura arribar a les 1.342 pràctiques lingüístiques durant els anys acadèmics 2010-2013 utilitzant la xarxa dels establiments col·laboradors (EC) de Santa Coloma de Gramenet. Per entendre com s'ha assolit aquesta xifra, el procés es presenta dividit en tres etapes: el naixement dels EC (2003-2006), la consolidació de la xarxa d'establiments i la posada en marxa del carnet de les pràctiques lingüístiques (2007-2010) i l'extensió d'aquestes pràctiques a l'alumnat (2010-). En la darrera part de l'article, s'analitzen les pràctiques des d'un punt de vista quantitatiu i qualitatiu a partir del carnet i de les fitxes d'avaluació dels alumnes participants.

Establiments col·laboradors, una eina per a l'aprenentatge i l'ús del català

practica lingüística, aprenentatge de la llengua, situacions comunicatives, voluntariat per la llengua, establiments col·laboradors, competència oral, comportament lingüístic, fitxes d'avaluació, carnet de pràctiques lingüístiques

En aquest article s'explica l'experiència que ha permès al Centre de Normalització Lingüística L'Heura arribar a les 1.342 pràctiques lingüístiques durant els anys acadèmics 2010-2013, en tot emprar el hila de establiments col·laboradors (EC) de Santa Coloma de Gramenet. Entà compréner com s'ha assolit aquesta xifra, el procés se presenta dividit en tres etapes: el naixement dels EC (2003-2006), la consolidació del hila d'EC i la posada en marxa del carnet de les pràctiques lingüístiques (2007-2010) i l'extensió d'aquestes pràctiques a l'alumnat (2010-). En la darrera part de l'article, s'analitzen les pràctiques des d'un punt de vista quantitatiu i qualitatiu a partir del carnet i de les fitxes d'avaluació dels alumnes participants.

Establecimientos colaboradores, una herramienta para el aprendizaje y el uso del catalán

En este artículo se explica la experiencia que ha permitido al Centro de Normalización Lingüística L'Heura llegar a las 1.342 prácticas lingüísticas en los años académicos 2010-2013, utilizando la red de los establecimientos colaboradores (EC) de Santa Coloma de Gramenet. Para comprender cómo se ha alcanzado esa cifra, el proceso se presenta dividido en tres etapas: el nacimiento de los EC (2003-2006), la consolidación de la red de EC y la puesta en marcha del carnet de las prácticas lingüísticas (2007-2010), y la extensión de dichas prácticas al alumnado (2010-). En la última parte del artículo, se analizan las prácticas desde un punto de vista cuantitativo y cualitativo a partir del carnet y de las fichas de evaluación de los alumnos participantes.

Collaborating establishments, a tool for learning and using Catalan

The article explains the experience which has enabled the Heura Centre for Language Standardisation to reach the figure of 1,342 language practice sessions during the 2010-2013 academic years, using the network of collaborating establishments (ECs) in Santa Coloma de Gramenet. To understand how they have achieved this number, the process has been broken down and presented in three stages: birth of the ECs (2003-2006), consolidation of the EC network and introduction of the language practice card (2007-2010), and the extension of these practice sessions throughout the student body (2010-). The last section of the article analyses such practice from a quantitative and qualitative perspective, based on the practice card and participating students' assessment files.

práctica lingüística, aprendizaje de la lengua, situaciones comunicativas, voluntariado para la lengua, establecimientos colaboradores, competencia oral, comportamiento lingüístico, fichas de evaluación, carnet de prácticas lingüísticas

language practice, language learning, communicative situations, language volunteers, collaborating establishments, oral competence, linguistic behaviour, assessment files, language practice card

El naixement dels establiments col·laboradors (EC): una eina poc utilitzada

La història dels establiments col·laboradors (EC) es comença escriure a partir del 2003, quan el Centre de Normalització Lingüística (CNL) de Santa Coloma de Gramenet, L'Heura es planteja trobar àmbits d'ús per a la pràctica del català de les parelles participants en el programa Voluntariat per la llengua.¹ D'aquesta manera, s'aposta per vincular l'aprenentatge de la llengua a situacions comunicatives reals a través de la implicació del teixit comercial de la ciutat, uns comerços que tenen la capacitat d'expressar-se en aquest idioma i que decideixen adquirir un compromís amb l'ús social del català. Aquest compromís es formalitza mitjançant la signatura d'un acord de col·laboració entre cada comerç i el CNL del municipi al qual pertany. L'únic requisit indispensable per formar part d'aquesta xarxa d'establiments és que el personal del comerç es comprometi a parlar en català amb qualsevol persona que se'ls adreci en aquesta llengua.

El 2003 el CNL L'Heura va aconseguir l'adhesió de 28 comerços i, en aquests moments, en tenim 100, cosa que representa el nostre màxim històric. A pesar d'aquest augment de comerços i de l'extensió territorial que hi ha hagut per tot Catalunya, la iniciativa presenta una sèrie de febleses —i també forteses— que ara voldríem posar en relleu.

Sens dubte l'avantatge principal dels EC és que ajuden a consolidar la competència oral dels aprenents lingüístics.² Això és així perquè aquests comerços ofereixen espais de comunicació on és possible emprar el català amb

la certesa que la persona que atén no canviarà al castellà encara que l'aprenent tingui una fonètica estranya o parli el català amb dificultats. En segon lloc, els EC faciliten que voluntaris, aprenents i comerciants es coneguin en català. Aquest és un punt bàsic perquè en un entorn sociolingüístic com el de Catalunya, un cop s'ha establert el codi de comunicació entre dues persones, aquest perdura en el temps amb independència de la temàtica que es tracti i del context on es desenvolupi la interacció.³ En altres paraules, els establiments poden ser una eina per fer créixer la xarxa catalanoparlant d'una població. I tercera fortalesa, des del 2003 no hi ha hagut pràcticament cap comerç a Santa Coloma de Gramenet que s'hagi donat de baixa voluntàriament, cosa que ens anima a pensar que el compromís social que els EC han adoptat amb la llengua és ferm.

Una vegada assolit el primer objectiu de trobar espais d'àmbit d'ús per a la pràctica del català en el sector comercial, el segon objectiu desitjable seria que els aprenents en fessin ús. I és en aquest segon punt que detectem l'obstacle principal d'aquesta iniciativa: el migrat nombre de pràctiques registrat als comerços durant els primers anys. Les causes tenen diversos orígens: d'una banda, la parella lingüística es pot haver avesat a uns hàbits que deixen els EC al marge de la seva rutina; de l'altra, hi pot haver un desconeixement de l'existència d'aquests comerços; i de l'altra, hi pot haver voluntaris i aprenents que no els quedi clar què significa una pràctica lingüística.

La desconexió entre les parelles lingüístiques i els EC queda reflectida en les dades que es recullen periòdica-

1. NAVARRO, Susanna [et al.]. «Establiments col·laboradors: el català fora de l'aula». *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística* [Barcelona], núm. 33 (2005), p. 21-23. També disponible en línia a: <http://www6.gencat.cat/llengcat/liu/33_526.pdf>.

2. En aquest article considerem com a sinònims els termes *alumne* i *aprenent* (o *aprenent lingüístic*). Quan ens referim específicament al participant del Voluntariat per la llengua, fem l'expressió *aprenent del VxL*.

3. VILA I MORENO, F. Xavier. «When classes are over. Language choice and language contact in bilingual education in Catalonia», tesi doctoral llegida a la Vrije Universiteit Brussel, 1996. També disponible en línia a: <<http://fxvila.files.wordpress.com/2011/07/vila-i-moreno-1996-when-classes-are-over.pdf>>.

ment per valorar l'evolució del programa. Per exemple, el juny de 2008 al CNL L'Heura es va fer un estudi més aprofundit sobre aquesta qüestió i es va observar que només un 18 % dels participants del programa van contestar afirmativament que havien visitat algun EC. Un dels resultats més sorprenents va ser que la meitat dels aprenents del VxL que no havien visitat cap EC van respondre aquesta pregunta fent referència a visites a entitats o institucions públiques que no formaven part del programa. Aquest fet ens va corroborar la impressió que un elevat nombre d'aprenents del VxL no tenien gaire clar el funcionament dels EC. Això tenia com a conseqüència que alguns EC es qüestionaven la seva participació perquè se sentien poc útils. Teníem, doncs, una eina vàlida però infrautilitzada.

Un segon problema és la precarietat que impera en el sector comercial, la constant mobilitat de personal que se'n deriva i la incorporació consegüent de nous treballadors al·lòfons als comerços, la majoria sense coneixements productius —i fins i tot receptius— de català. Això afecta el programa perquè amb aquests condicionants no es poden garantir els acords pactats. Tot això, sumat a l'increment anual d'adhesions de nous comerços, dificulta que el CNL en pugui fer un seguiment i un control periòdics.

El carnet dels establiments col·laboradors: un intent poc reeixit

Conscients de la poca repercussió que tenien els EC entre voluntaris i aprenents del VxL, el setembre del 2008 el CNL L'Heura va apostar per una nova estratègia per potenciar la relació entre els comerços i les parelles lingüístiques, inspirant-se en un projecte previ dut a terme al Servei Local de Català de Rubí. Amb aquesta finalitat es va distribuir entre els participants del VxL un carnet que els establiments col·laboradors havien de segellar quan una parella lingüística els visitava per fer-hi una pràctica lingüística. Amb l'acte d'ensenyar i segellar el carnet es volia contrarestar

els dos obstacles que hem posat de relleu en l'apartat anterior: d'una banda, que la parella lingüística prengués consciència de l'existència i la utilitat d'aquests espais i, de l'altra, que els establiments notessin que la seva participació era efectiva.

Cada carnet contenia tres espais en blanc, corresponents al nombre de visites que les parelles podien fer. D'aquesta manera es proposava que de les deu trobades que han de fer el voluntari i l'aprenent del VxL, un màxim de tres es destinessin parcialment a fer una pràctica en un EC. Els comerços només podien segellar cada carnet com a màxim una vegada, així es pretenia garantir una certa mobilitat dels participants entre els EC de la ciutat.

La prova pilot i l'avaluació posterior duta a terme amb deu establiments i deu parelles lingüístiques van aportar uns resultats esperançadors, en el sentit que tots els actors que hi van prendre part van valorar molt positivament l'experiència, tant des del punt de vista metodològic com de progrés en l'ús de la llengua. La posterior generalització del carnet a tots els participants del VxL, conjuntament amb un esforç important de difusió de la llista dels establiments, no va donar els resultats esperats, ja que no es va aconseguir capgirar la tendència imperant des de l'inici del programa; a més, malgrat que hi va haver un augment del nombre de visites, aquest només es pot qualificar de molt modest (vegeu el gràfic 1 infra).

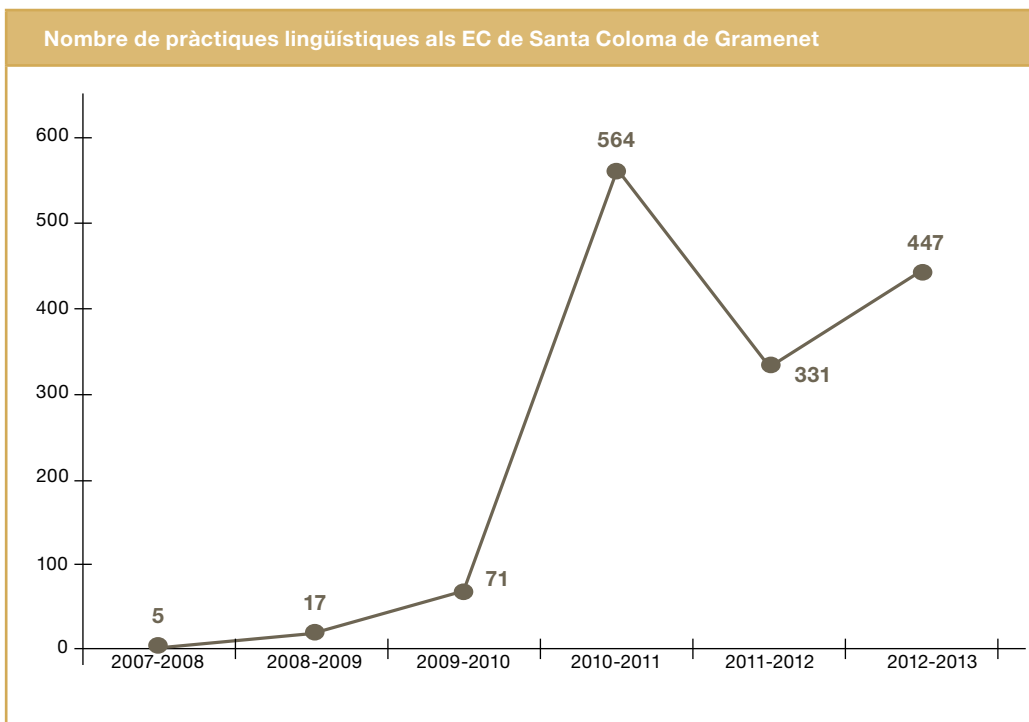
Un pas endavant: pràctiques lingüístiques amb l'alumnat

L'estratègia de la nova etapa passa per vincular l'alumnat del CNL amb les pràctiques lingüístiques als EC. De fet, aquest és l'aspecte més destacat de la proposta: es decideix treballar de manera transversal amb l'àrea d'ensenyament aprofitant l'aposta didàctica que la majoria de mestres dels nivells bàsic 3 i elementals del CNL L'Heura

ja fan; això és, una pràctica lingüística per setmana en diversos àmbits com ara el sanitari, el socioeconòmic o el familiar, però no als EC. Amb aquest propòsit definim pràctica lingüística com una interacció, fora de l'aula, que té per objectiu desenvolupar les competències orals en català dels aprenents i fer-los guanyar confiança en aquest idioma.

Després d'explicar els objectius de la proposta al personal docent, es va acordar que els alumnes farien tres pràctiques per curs quadrimestral als EC. Això ha comportat que des del curs 2010-2011 han augmentat de manera molt notable el nombre de pràctiques als comerços. Tal com es reflecteix en el gràfic, el contrast de xifres dels tres darrers anys amb els cursos del període 2007-2010 és molt accentuat. Aquest fet confirma que si s'hagués continuat circumscriuint els EC només al públic usuari potencial del VxL, el ritme de creixement de les pràctiques hauria estat sostingut però molt lent.

Gràfic 1: Nombre de pràctiques lingüístiques als EC de Santa Coloma de Gramenet.

El gràfic també revela una disminució important del nombre de pràctiques del curs 2011-2012 respecte del curs anterior i posteriorment una recuperació. Això es deu, en gran mesura, a la fluctuació del nombre de matriculacions que registra el CNL L'Heura, encara que cal dir que el nombre de pràctiques, traduïdes a percentatges, no presenta un moviment tan oscil·latori. Igualment cal no negligir altres aspectes. En primer lloc, hem detectat una certa reticència d'una part de l'alumnat a dur a terme les pràctiques lingüístiques, ja que només se'n fan la meitat de totes les que es podrien fer. I en segon lloc, és clau el rol dels mestres a l'hora d'incentivar la participació dels aprenents.

Anàlisi dels resultats

L'anàlisi dels resultats s'ha fet partir d'una triple font: d'una banda, el mateix carnet, a partir del qual es fa un control de les pràctiques realitzades i dels EC visitats; d'altra banda, de la fitxa que el mestre demana als alumnes que omplien per tal de descriure i valorar les pràctiques; i de l'altra, a partir de les opinions dels establiments que ha recollit la dinamitzadora del VxL.

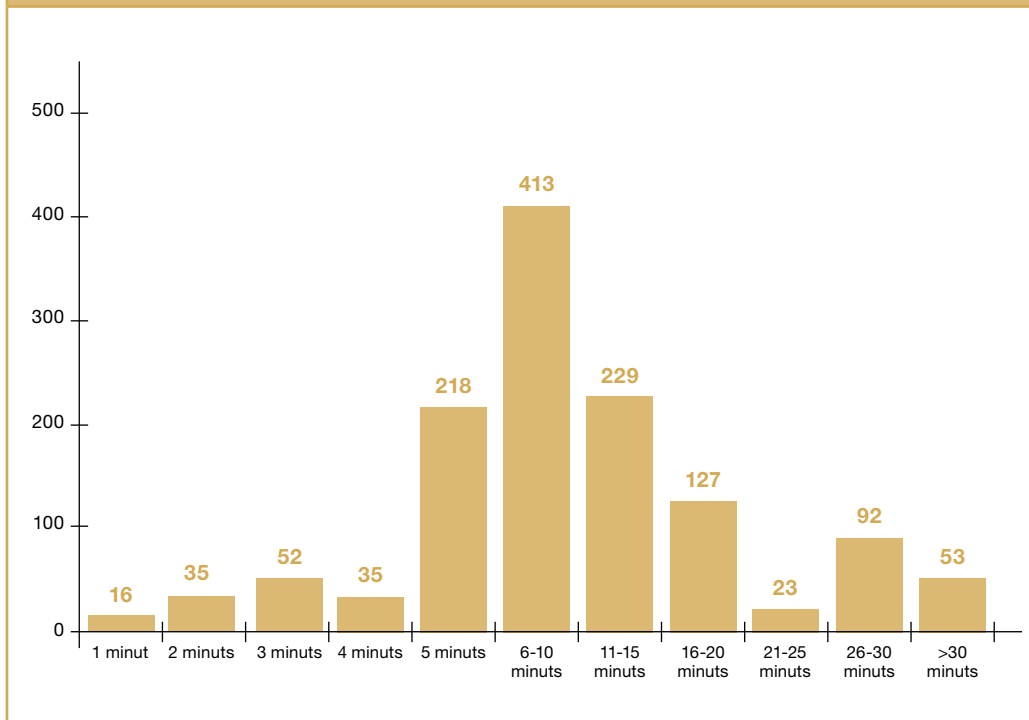
Anàlisi quantitativa de les pràctiques

De l'anàlisi quantitativa, en volem ressaltar dos aspectes. En primer lloc, la durada mitjana de les pràctiques, que se situa al voltant dels 13 minuts en el conjunt dels tres anys que estem analitzant. El gràfic 2 recull més detalladament les dades referents a la temporalitat. El volum més gran de pràctiques duren entre 6 i 10 minuts, i posteriorment les més nombroses són les que duren entre 11-15 minuts i 5 minuts, respectivament. En els extrems del gràfic hi ha els valors més marginals, però és destacable que les pràctiques que s'allarguen més de 15 minuts sobrepassen amb escreix les que duren 4 minuts o menys. Com es pot comprovar, doncs, hi ha un percentatge d'alumnes que prefereixen enllestir l'activitat de la manera més ràpida possible, però la gran majoria opten per no finalitzar la

Gràfic 2: Durada de les pràctiques lingüístiques als establiments col·laboradors.

pràctica de manera precipitada. El tracte que dispensen els EC als aprenents és clau per entendre aquest comportament, ja que permet convertir una situació inicialment de nervis en una conversa agradable.

Durada de les pràctiques lingüístiques als establiments col·laboradors

El segon aspecte que volem valorar fa referència al nombre d'establiments visitats. El març del 2009 es va fer una enquesta a cinquanta EC i es va observar que el 70 % no havien rebut cap visita. Per aquest motiu, a més d'incrementar el nombre de visites, l'altra prioritat ha estat arribar al màxim d'establiments de la xarxa. En aquest sentit, s'ha segmentat la llista de comerços en diversos grups d'una quinzena d'establiments cadascun. El propòsit d'aquesta segmentació és doble: d'una banda, oferir a cada alumne un ampli ventall de comerços per

escollir, on siguin representats els diferents barris de la ciutat i sectors d'activitat; i d'altra banda, distribuir les visites tant com sigui possible, de manera que un màxim d'establiments tinguin alguna visita i no en saturem cap per excés. Amb aquest tipus de segmentació s'ha aconseguit que es visitin a l'entorn del 80 % dels EC que han participat en les pràctiques.

Anàlisi qualitativa de les pràctiques

La valoració dels alumnes de les pràctiques lingüístiques es recull en una fitxa amb els camps següents: nom del comerç, dia i hora de la pràctica, durada, descripció i valoració. Atès que en el camp «valoració» no s'especifica què és allò que s'ha de descriure, l'anàlisi qualitativa ha revelat tres tipologies de respostes:

- El 42,5 % dels alumnes han valorat la pràctica lingüística en general: més del 96 % han considerat l'experiència com a bona o molt bona.
- El 44,5 % dels alumnes han valorat l'atenció rebuda pels EC: el 95 % han considerat que els establiments havien estat molt amables i els havien atès molt bé.
- El 23,1 % dels alumnes han valorat la seva autoconfiança després d'haver fet la pràctica: el 58 % s'hi han sentit còmodes i amb confiança.

L'exploració de les respostes obtingudes permet agrupar-les en quatre categories: comportament lingüístic, col·laboració dels EC, autoconfiança i pràctiques no reeixides. Per comportament lingüístic entenem les estratègies de negociació de codi que els alumnes posen en circulació quan arriben a l'establiment. Els testimonis escrits a les fitxes revelen que alguns estudiants mai no s'havien adreçat en català a un comerç de Santa Coloma fins que no ho van fer sota el marc de la pràctica lingüística:

«Era la primera vegada que anava a una botiga i parlava català, però m’hi vaig sentir còmoda.»

De manera més sorprenent, una part dels alumnes han modificat la llengua de relació establerta des de fa temps amb alguns dels comerciants.

«M’ha costat molt perquè em coneixien i sempre em parlaven en castellà.»

Aquesta modificació dels usos lingüístics ja consolidats, tot i que possible, és excepcional —en el sentit de no ordinària—, sobretot si considerem les normes pragmàtiques que regeixen l’aparició del català i del castellà en les interaccions diàdiques. En aquest punt cal ser especialment prudents, atès que no es pot afirmar que a partir d’ara el català esdevindrà la llengua de relació entre les persones que han reportat aquest canvi d’hàbits un cop es dirigeixin a l’EC no com a alumnes que fan una pràctica, sinó com a clients. En tot cas, sembla que les pràctiques es desenvolupen en un àmbit de seguretat lingüística suficient perquè els aprenents s’adrecin en una llengua diferent de la que habitualment utilitzen en alguns comerços. Probablement és gràcies a aquest àmbit que es poden explicar casos com el següent, en què hi ha una demanda explícita de canvi de llengua:

«He anat a comprar un llibre i he parlat en català. Hi havia un jove que m’ha parlat castellà, i jo li he demanat que si us plau em parlés en català, que havia de fer un treball de català.»

A través de l’escrutini de les fitxes, hem observat que sota el que hem denominat col·laboració dels EC, s’hi acullen diverses modalitats d’ajuda. La més repetida és la que testimonia un encoratjament per part del personal del comerç perquè l’alumne segueixi practicant el català:

«[...] va ser una dona molt agradable i em va donar molts ànims per aprendre.»

«Van ser molt amables i em van animar a seguir parlant [...].»

Una segona modalitat que voldríem destacar és que les pràctiques serveixen per treballar les actituds envers la llengua. En dos sentits: el primer fa referència a la vergonya, un dels obstacles mentals que impedeixen iniciar converses en català —o parlar-lo— i que fa creure que això només és possible quan l’usuari ja domina completament l’idioma. Des d’aquest punt de vista, resulta enriquidor per als nostres alumnes trobar-se amb persones que han passat prèviament per aquest procés i que des d’una posició més d’igual a igual —en contrast amb la relació jeràrquica que s’estableix entre mestre i alumne— els exposen la seva experiència en la superació d’aquest escull. El segon, també relacionat amb les actituds, apareix de manera recurrent en les converses entre alumnes i botiguers i fa referència a la situació sociolingüística de la ciutat, cosa que permet prendre consciència de la posició de les llengües al municipi:

«Hem parlat de la vergonya que em fa parlar el català i m’ha dit que el parli sempre, que anirà passant, que a ella també li va passar.»

«[...] vam parlar una estona sobre com costa decidir-te a parlar en català i de les dificultats afegides de fer-ho a Santa Coloma, on no es parla gaire sovint.»

La col·laboració dels EC encara es reflecteix en dues situacions més: d’una banda, animant l’alumne a fer una nova pràctica si en el moment que ha anat a la botiga el propietari està atenent clients i, de l’altra, valorant aspectes de la parla dels aprenents:

«Ens ha atès una noia jove molt simpàtica que estava molt ocupada, però ens ha parlat una estoneta i ens ha dit que podem passar per allà per parlar més estona quan vulguem.»

«Vam parlar una mica i em va dir que tenia bona pronunciació.»

L'autoconfiança és el tercer punt que cal ressaltar. L'avaluació de les pràctiques ha menat una part dels estudiants a categoritzar-les des del punt de vista de la seguretat que els suposa parlar una llengua que no és la seva habitual. Malgrat que els EC siguin un àmbit propici per a l'ús del català, la falta d'hàbit i una competència lingüística encara incipient comporten que alguns alumnes encarin les pràctiques amb nervis.

«M'he sentit un poc millor, parlar el català em costa molt.»

Finalment, tot i que en nombre molt reduït, hi ha hagut pràctiques que no han acabat de reeixir, bé perquè el personal de l'EC s'ha expressat en castellà, amb la qual cosa ha frustrat la pràctica, bé perquè el comerç no s'hi ha mostrat interessat:

«La cambrera no ens ha dit res més que el que era necessari. Li hem explicat que anàvem per fer-hi la practica lingüística però tant li ha fet.»

Valoració dels EC

La gran majoria d'establiments visitats han expressat espontàniament que havien rebut moltes més visites que els anys anteriors i han manifestat la seva satisfacció amb el programa. Tot i que no s'ha sistematitzat la valoració dels EC a través d'un qüestionari, n'hem pogut recollir les percepcions durant les visites que es fan periòdicament per renovar els acords de col·laboració. Per això podem afirmar que les pràctiques als establiments donen sentit a la seva participació en el programa i, per tant, esdevenen una eina de fidelització per a aquests comerços.

Conclusió

En aquest article hem explorat les possibilitats que ofereixen els EC a l'hora d'ajudar a desenvolupar la competència oral de les persones que estan en procés d'adquisició de la llengua catalana. Aquests establiments, doncs, són un recurs més per a l'extensió del coneixement del català, tot i que se n'havia fet molt poc ús —com a mínim a Santa Coloma de Gramenet— malgrat els esforços invertits. A partir del curs 2010-2011 aquesta tendència es va capgirar com un mitjà i s'ha passat d'unes desenes de visites a més de 1.300. Això ha estat possible perquè s'ha ampliat el públic potencial dels establiments col·laboradors: ara hi estan implicats no tan sols els usuaris del VxL, sinó també els alumnes inscrits en els cursos on es treballa principalment l'oralitat. Només s'han descartat els estudiants dels cursos bàsics 1 i 2 perquè la seva competència productiva oral, per norma general, encara no és prou sòlida per afrontar una situació comunicativa real amb garanties d'èxit. Igualment, aquesta pràctica podria ser fàcilment generalitzable als cursos de nivell intermedi en què, a pesar que els objectius se centren més en l'àmbit escrit que en l'oral, encara hi pot haver (molts) alumnes que presenten un domini feble de l'ús de la llengua.

La potencialitat dels EC no es limita estrictament a l'extensió del coneixement, sinó que també afavoreix la consolidació i la modificació de les normes d'ús. L'escrutini de les fitxes de valoració ha revelat capteniments allunyats de les pautes lingüístiques habituals en els comportaments intergrupals, especialment en una localitat com Santa Coloma de Gramenet, on la composició demolingüística de la ciutat facilita el coneixement interpersonal molt més en castellà que no pas en català. Això no obstant, els EC són àmbits en què els estudiants se senten prou còmodes i amb confiança per poder-se adreçar en català a interlocutors que no coneixen, cosa que modifica d'aquesta manera les normes d'ús habituals que impulsen a la tria del castellà. Només des de l'òptica d'aquests establiments com a àmbits de seguretat lingüística, es

pot entendre que diversos estudiants hagin reportat que han alterat el codi habitual de relació amb comerciants amb qui ja tenien coneixença; o que hagin demanat explícitament l'ús del català en cas que el dependent de la botiga no optés per la llengua en què l'alumne esperava que es desenvolupés la interacció.

En altres àmbits d'ús que no fossin els EC, molt probablement els interlocutors viurien amb una certa tensió psicològica⁴ la modificació del comportament lingüístic esperat. Això encara seria més accentuat en cas d'exigir una tria lingüística determinada, per la càrrega de violència simbòlica que pot comportar una petició d'aquest tipus. En ambdós casos, però, el possible conflicte queda desactivat pel fet que els interlocutors comparteixen l'expectativa sobre quina ha de ser la llengua usada en aquest àmbit d'ús, i per tant hi ha un consens implícit que la norma lingüística que ha d'imperar és la de la convergència cap al català, i no cap al castellà, tal com s'espera com a pauta generalment establerta.

El treball previ d'explicació —tant als EC com als aprenents— de què són i com s'han de desenvolupar les pràctiques lingüístiques és clau per al bon funcionament de la iniciativa. També ho és la valoració que en fan els alumnes a través de les fitxes, perquè ens permet actuar sobre un dels inconvenients principals dels EC: la rotació de personal i la seva possible no competència lingüística. Pels resultats obtinguts i pel seguiment exhaustiu que podem fer sobre la xarxa d'establiments —sempre que no creixi desmesuradament—, considerem que aquest programa està prou consolidat per poder encarar nous reptes de futur.

Les nostres línies d'actuació immediates passen, en primer lloc, per fer augmentar el nombre de pràctiques, ja que actualment la participació dels aprenents se situa al voltant del 50 %; en segon lloc, per reformular els com-

promisos als acords signats amb els EC afegint-hi el concepte de pràctica lingüística i demanant un compromís adicional per facilitar un entorn de qualitat i confort per al bon desenvolupament de les pràctiques; i, en tercer lloc i a més llarg termini, per millorar la qualitat de les pràctiques vinculant-les amb més profunditat amb la programació didàctica dels cursos.

4. SUAY, Ferran; SANGINÉS, Gemma. *Sortir de l'armari lingüístic: Una guia de conducta per a viure en català*. Barcelona: Angle Editorial, 2010.